

Haber-Yorum

Çolpon-Ata Bildirisi: Orta Asya'da Nüfuz Mimarisini Kim İnşa Ediyor?

Haber:

31 Temmuz 2026'da Çolpon-Ata şehrinde, Beş Orta Asya ülkesi ve Azerbaycan'ın katılımıyla bir istişare toplantısı düzenlendi; toplantıda ulaşım, enerji, ticaret, turizm ve güvenlik alanlarında iş birliğini öngören bir bildiri kabul edildi.

Bildiride Çin-Kırgızistan-Özbekistan demiryolu, Kambar-Ata-1 hidroelektrik santrali ve ortak turist vizesi gibi stratejik projeler belirlendi. Ancak bu belgenin önemi yalnızca bölgesel iş birliğiyle sınırlı değildir, aynı zamanda son derece önemli jeopolitik boyutlar da taşımaktadır.

Yorum:

Çolpon-Ata Bildirisi'nin kabulü; Avrasya'da Rusya, Çin ve Amerika arasındaki rekabetin tırmandığı bir zamanda gerçekleşti. Her ne kadar Amerika halen dünyanın en nüfuzlu küresel gücü olmaya devam etse de, Çin'in ekonomik ve teknolojik yükselişi, Rusya'nın askeri ve nükleer kapasitesi ve Avrupa'nın kendi çıkarlarını koruma çabası, Amerika'nın önüne yeni stratejik görevler koymaktadır.

Bu nedenle Orta Asya, Amerika için Rusya ile Çin arasında yer alan ve Hazar Denizi üzerinden Kafkasya ile Avrupa'ya erişim sağlayan stratejik bir bölge kabul edilmektedir.

Rusya, Ukrayna'daki savaş nedeniyle devasa kaynaklar tüketmektedir; ancak bölgedeki nüfuzu halen varlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte, onun (Rusya'nın) nispi zayıflığı Amerika için bir fırsat sunarken, Çin ise bu boşluğu doldurabilir. Zira Çin, askeri ittifaklar yerine demiryolları, yatırımlar, krediler, enerji, ticaret ve sanayi projeleri aracılığıyla bölgeye nüfuz etmektedir. Çin-Kırgızistan-Özbekistan demiryolu da bu sürecin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Batı ise Rusya'yı baypas eden Hazar ve Kafkasya koridorlarını güçlendirmeye çalışmaktadır. İşte burada, Orta Asya Beşlisi ve Amerika "C5+1" grubu ile Trump Uluslararası Barış ve Refah Yolu (TRIPP) gibi iki Amerikan mekanizmasının önemi öne çıkmaktadır; zira C5+1 siyasi diyalog için bir kanal niteliği taşıırken, TRIPP ise ekonomik ve jeopolitik bağları ile ulaşım araçlarını güçlendiren bir araç kabul edilmektedir. Bu ikisi arasındaki uyum Orta Asya'da, Rusya'ya bağımlı olmayan ve Çin'in tam kontrolüne girmeyen yeni bir ekonomi ve ulaştırma ortamı oluşturmaktadır.

TRIPP mekanizmasının sadece "Orta Asya'ya yönelik bir ABD ulaşım mekanizması" olmadığını, aksine Güney Kafkasya ve Orta Asya'daki ulaşım, enerji ve stratejik hammadde hatlarını geliştirmeyi hedefleyen ABD'nin

benimsediği daha geniş kapsamlı bir ekonomik ve yatırım yaklaşımının bir parçası olduğunu belirtmek gerekir. Ayrıca 2026 yılında kurulan TRIPP+ fonu; ulaştırma, enerji ve stratejik maden sektörlerindeki yatırımları teşvik etmeyi hedeflemektedir.

Bu bağlamda Azerbaycan'ın Çolpon-Ata'daki katılımı özel bir önem kazanmaktadır; zira Azerbaycan; Orta Asya'yı Hazar Denizi üzerinden Kafkasya, Türkiye ve Avrupa'ya bağlayan stratejik bir bağlantı halkasını temsil etmekte ve bu da Orta Asya - Hazar Denizi - Azerbaycan - Türkiye - Avrupa güzergahını, Rusya üzerinden geçen kuzey koridorlarına bir alternatif haline getirmektedir.

Buna göre bildirinin önemi, bölgesel iş birliği sınırlarını aşmaktadır; zira bu bildiri, Rusya'nın nüfuzunun nispeten gerilemesinin ve Çin'in nüfuzunun artmasının gölgesinde yeni ulaşım ve ekonomi bağlarının şekillendiğini ortaya koymaktadır. Ancak bu, henüz Amerika için bir zafer olarak değerlendirilemez; nitekim Amerika bu bildirinin doğrudan tasarımcısı olmayabilir, fakat bildiri bünyesinde devam eden süreçleri kendi Avrasya stratejisiyle ilişkilendirme fırsatına sahiptir.

Bunun yanı sıra Orta Asya ülkelerinin çok boyutlu politikası, gerçek bir bağımsızlık anlamına gelmemektedir. Zira güvenlik, ekonomi, yatırım ve dış pazarlar alanlarında farklı güçlere dayanan bu rejimlerin manevralarını, bağımsız bir jeopolitik strateji olarak adlandırmak zordur.

Bu nedenle temel soru, Orta Asya'nın ABD'yi mi yoksa Çin'i mi seçeceği değildir? Aksine temel soru; bölgedeki ulaştırma, ekonomi ve güvenlik mimarisini kimin belirleyeceğidir?

İslami açıdan bakıldığında, Müslüman ülkelerin, Amerika, Rusya veya Çin'in nüfuz alanlarına bölünmesi bir çözüm değildir. Zira sorun, Müslümanların siyasi dağınıklığında ve akıbetlerinin dış güçler arasındaki çatışmalara bağlı olmasında yatmaktadır. Nitekim Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: **وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا** “**Hep birlikte Allah'ın ipine (İslam'a) sımsıkı yapışın.**” [Al-İmran 102]

Bu nedenle çözüm, Amerikan nüfuzunun Rus nüfuzuyla ya da Çin nüfuzunun Amerikan nüfuzuyla değiştirilmesinde değil; aksine Müslüman ülkeleri dış güçlerin nüfuzundan kurtaracak tek bir siyasi iradede yatmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Raşidi Hilafete; Müslümanları Avrasya'da bir rekabet konusu olmaktan çıkarıp bağımsız bir jeopolitik güce dönüştüren siyasi bir çözüm olarak bakılmaktadır. İşte o zaman yollar sadece Avrupa'ya açılmakla kalmayacak, aksine yeryüzünün batı uçlarına kadar uzanacaktır.

Buna göre Çolpon-Ata Bildirisi'nin gerçek sınavı, kabul edildiği günde olmayacaktır; aksine gelecekteki yatırımlara, ulaştırma koridorlarına, stratejik hammadde tedarik zincirlerine ve dış bağlantılara da yansımaktır. Çolpon-Ata'daki jeopolitik oyun henüz bitmemiş; aksine daha yeni başlamıştır.

Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan

İslam Ebu Halil - Özbekistan